De en bloc-clausule:

De deur open, dicht, of op een kier?

Wim Weterings

Amsterdam Centre for Insurance Studie (ACIS)

30 september 2022

Tussentijdse en bloc aanpassing polisvoorwaarden: de deur open?

En bloc-clausule (of herzieningsclausule) in veel verzekeringsovereenkomsten

Bij tussentijdse wijziging voorwaarden door verzekeraar ten nadele van verzekerden, mag deze opzeggen; 7:940 lid 4 BW

- Tegen dag dat de wijziging ingaat
- Of iig: Gedurende 1 maand na mededeling wijziging

Wel goed informeren over wijziging

Verzekeringnemer moet duidelijk en ondubbelzinnig worden geïnformeerd over de wijziging en worden gewezen op de mogelijkheid van opzegging

bewijslast bij verzekeraar; GC Kifid 13 februari 2017, nr. 2017-114.

"Premie en aanpassing van de voorwaarden.(…)

Wij hebben het recht de premie en/of de voorwaarden van bepaalde groepen verzekeringen in één keer en voor alle verzekerden van die groep tegelijk te wijzigen. Als deze verzekering tot die groep hoort, dan hebben wij het recht de premie en/of de voorwaarden van die verzekering overeenkomstig die wijziging aan te passen op een datum die door ons wordt bepaald. U wordt van de wijziging in kennis gesteld. Als u niet binnen de termijn die in de mededeling wordt genoemd schriftelijk hebt meegedeeld er niet mee in te stemmen, gaan wij ervan uit dat u instemt met de wijzigingen. Als u binnen bedoelde termijn schriftelijk te kennen hebt gegeven niet met de wijzigingen in te stemmen, eindigt de verzekering op de datum die in de mededeling is genoemd."

Stilzwijgende instemming

Verklaring van aanvaarding wordt beoogd

Indien bezwaar binnen termijn → eindigt verzekering

Kortere termijn dan 1 maand; in overeenstemming met 7:940 lid 4 BW?

Wat is een aanpassing ten nadele van?

En bloc wijziging ten nadele van, dan opzeggingsmogelijkheid

Indien de wijziging van de premie en/of voorwaarden voortvloeit uit wettelijke regelingen of rechtspraak. Opzegrecht?

Ook indien dekking gedeeltelijk wordt beperkt en gedeeltelijk wordt verruimd?

Ook bij premieverhoging op grond van vooraf overeengekomen indexering?

Redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 BW). Toch de deur dicht?

Voorvraag: Mag een beroep door verzekeraar op en bloc-clausule worden gedaan gezien art. 6:248 lid 2 BW?

Algemeen in het contractenrecht: artikel 6:248 lid 2 BW (zeer) terughoudend toepassen

- Contractsvrijheid; onaanvaardbare gevolgen; grove disproportionaliteit belangen

Jurisprudentie en bloc-clausule zeer streng; Verzekering en en-bloc zijn bijzonder. Werd eigenlijk steeds afgewezen o.g.v. 6:248 BW

- Rb. Gelderland 3 september 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:5645; Rb. Amsterdam 30 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7138; Rb. Utrecht 8 juni 2007, ECLI:NL:RBUTR:2007:BA6717 Amsterdam 21 december 1995, ECLI:NL:GHAMS:1995:AD2456; Hof Arnhem 8 juni 1994, TvC 1994, p. 128;
  - aard verzekeringsovereenkomst (risico-overdracht)
  - sociale functie; afwentelingsmechanisme
  - Verzekeraar beter in risico-inschatting; niet onderhandelde voorwaarden.
  - Het bijzondere karakter van de verzekeringsovereenovereenkomst en de en bloc-clausule → snel toepassing 6:248 BW

Redelijkheid en billijkheid (art. 6:248 BW). Toch de deur dicht?

Jurisprudentie is zeer streng

Rb. Utrecht 8 juni 2007, ECLI:NL:RBUTR:2007:BA6717 (Consumentenbond e.a./ONVZ)

Verlies verzekeraar bij ongewijzigde voorzetting van verzekeringen

Rb. Amsterdam 30 oktober 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:7138

Tegenvallende resultaten van de verzekeringsportefeuille

Rb. Gelderland 3 september 2014, ECLI:NL:RBGEL:2014:5645

In gevaar komen solvabiliteit

Gelet op zijn vermogenspositie niet langer verantwoord was om in de lopende polissen de overeengekomen dekking te handhaven.

Yarden zaak – Kifid. Deur op een kier?

GC Kifid: circa 20 zaken in 2020-2022

En bloc wijziging voorwaarden 390.000 natura-uitverzekeringen

In 2007 omzetting van natura-uitvaartverzekeringen naar sommenverzekeringen

geen recht op bepaalde diensten of producten meer, maar uitkering vast bedrag na overlijden.

Tot 2018: DNB en Yarden, omzetting niet rechtsgeldig, met terugwerkende kracht weer natura-uitvaarverzekeringen

Problemen solvabiliteit; Yarden had geen rekening gehouden met kostenstijgingen → ophoging technische voorziening in 2018 → onder wettelijke solvabilteitsgrens

DNB: herstelplan om weer binnen zes maanden te kunnen voldoen, stille curator benoemd

En bloc-wijziging voorwaarden; jaarlijkse kostenstijgingen uitvaartdiensten en producten voor rekening verzekerden ipv verzekeraar;

Verschillende verzekerden niet eens: klacht kifid of procedure bij civiele rechter, beroep op 6:248 BW

In beginsel: eenzijdige wijzigingsbevoegdheid ←→ aard verzekeringsovkst

Slechts bij uitzonderlijke omstandigheden.

Hier aan de orde → wijziging voorwaarden niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar.

Yarden-zaak – civiele rechter. Deur dicht?

Rechtbank Midden-Nederland (kantonrechter) 11 september 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:3843

Een en bloc-clausule in beginsel onverenigbaar is met het karakter van een verzekering

- uitsluitend zeer bijzondere omstandigheden kunnen aanleiding even tot het oordeel dat een en bloc-clausule naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid aanvaardbaar is

precaire financiële situatie waarbij bedrijfscontinuïteit in gevaar …. echter

- herstelplan eenzijdig en zelfstandig door Yarden opgesteld.
- Oorzaak financiële situatie: wijze waarop Yarden haar bedrijfsvoering heeft uitgevoerd en de keuzes die zij in het verleden heeft gemaakt.

Yarden-zaak – civiele rechter. Deur op kier?

Hof Arnhem-Leeuwarden 1 december 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:9903

Dusdanig bijzondere omstandigheden → inroepen van en bloc-clausule door Yarden (toch) niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar

- Aannemelijk dat en bloc wijziging noodzakelijk onderdeel herstelplan
- Aannemelijk dat bij niet voldaan aan solvabilteitseis → geen vergunning → faillissement
- Verzekerden beter af met en bloc-wijziging

Doorslaggevend: noodzaak / voldoende zwaarwegend belang

Uitgangspunt: niet tussentijds wijzigen verzekeringsovereenkomst

Bijzondere gevallen: beroep op overeengekomen en bloc-clausule

Weterings NTHR 2022: Nieuwe ontwikkelingen die in feite noodzaken tot het tussentijds wijzigen van de verzekeringsovereenkomst en die meebrengen dat in redelijkheid niet kan worden gewacht met die wijziging tot het einde van de looptijd

noodzaak of voldoende zwaarwegend belang op moment voorgenomen wijziging

Noodzaak-vereiste (voldoende zwaarwegend belang)

Vgl 7:940 lid 3 BW (tussentijdse opzegging)

"De verzekeraar kan slechts tussentijds opzeggen op in de overeenkomst vermelde gronden welke van dien aard zijn dat gebondenheid aan de overeenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevergd."

Vgl eenzijdige wijzigingsbedingen in arbeidsovereenkomsten (7:613 BW)

"De werkgever kan slechts een beroep doen op een schriftelijk beding dat hem de bevoegdheid geeft een in de arbeidsovereenkomst voorkomende arbeidsvoorwaarde te wijzigen, indien hij bij de wijziging een zodanig zwaarwichtig belang heeft dat het belang van de werknemer dat door de wijziging zou worden geschaad, daarvoor naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid moet wijken."

Parl. Gesch: Zwaarwegende belangen die een noodzaak tot wijziging van arbeidsvoorwaarden meebrengen

Noodzaak-vereiste

Reisovereenkomst (7:508 BW) ook regeling m.b.t. eenzijdige wijzigingsbedingen

"(…) *kan de reisorganisator bedingen dat hij de reisovereenkomst mag wijzigen wegens gewichtige, de reiziger onverwijld meegedeelde omstandigheden.*"

Hendrikse: artikel 6:258 BW (onvoorziene omstandigheden)

Niet (rechtstreeks) van toepassing op en bloc clausule.

maatstaf van artikel 6:258 BW past echter wel:

onvoorziene omstandigheden die van dien aard zijn dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de overeenkomst niet mag verwachten

Wanneer noodzaak?

Wetgever of Hoge Raad oordelen dat bepaalde verzekeringsdekking niet meer mag. bv dekking bestuurlijke boetes

Bedrijfseconomische redenen, organisatorische redenen en/of technologische ontwikkelingen

- in ieder geval indien financiële situatie verzekeraar dusdanig slecht dat continuïteit of levensvatbaarheid in het geding is of kan komen.
- kosten-baten afweging: belang verzekeraar boven belang individuele verzekerden

andere denkbare noodzaken tot wijziging zal vaak een relatie met bedrijfseconomische redenen aanwezig zijn.

- Bv tussentijdse aanpassing verzekeringsovereenkomst i.v.m. fusie of overname
- fusie of overname noodzakelijk vanwege economische situatie verzekeraar en kan door en bloc-wijziging overeenkomsten mogelijk gemaakt worden.

Noodzaak: toetsen aan gewijzigde omstandigheden

Of voldoende zwaarwichtig belang (noodzaak) steeds toetsen aan de concrete feiten en omstandigheden

moment beroep verzekeraar op en bloc-clausule

Bij gestelde financiële noodzaak niet: omstandigheden uit het verleden

Vraag: sprake van een reëel insolventierisico (heden), en kan tussentijdse en bloc-wijziging verzekeringsdekking of -premie het aanwezige risico op het niet meer kunnen nakomen van dekkingsverplichtingen beperken of wegnemen (toekomst)

noodzakelijk met het oog op het belang van de verzekeraar én het collectief van verzekerden

Conclusie: deur op een kier

Concreet beroep verzekeraar op overeengekomen en bloc-clausule al spoedig in strijd met artikel 6:248 lid 2 BW.

Tenzij: noodzaak / voldoende zwaarwegende omstandigheid aan de zijde van de verzekeraar voor tussentijdse wijziging, waarbij moet worden gekeken naar de feiten en omstandigheden die spelen op het moment van de voorgenomen wijziging.

- Dergelijke noodzaak met name als financiële positie verzekeraar precair en voortbestaan in gevaar.

Vastleggen maatstaf in artikel 7:940 lid 4 BW verdient aanbeveling!

- geen open deur maar deur op kier

dirkzwager

Contactperso(o)n(en): Wim Weterings

E-mail: weterings@dirkzwager.nl

Vestiging Arnhem
Postbus 111, 6800 AC Arnhem
Velperweg 1, 6824 BZ Arnhem

Vestiging Nijmegen
Postbus 55, 6500 AB Nijmegen
Van Schaeck Mathonsingel 4, 6512 AN Nijmegen

T: +31 88 242 41 00
E : info@dirkzwager.nl
W: www.dirkzwager.nl